

УДК 332.14

Ю.Г. Дробенко

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра економіки підприємства та менеджменту

ДОСВІД ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН НА ПРИКЛАДІ КЛАСТЕРНОЇ МОДЕЛІ “ПОДІЛЛЯ ПЕРШИЙ”

© Дробенко Ю.Г., 2002

Розглянуто кластерну модель господарювання на Поділлі за результатами спільного засідання III з'їзду Спілки економістів України та IV економічного форуму асоціації “Поділля Перший”. Застосування кластерного підходу у різних галузях економіки ставить владу перед вибором: або скерувати наявні ресурси на пошуки нових форм ведення бізнесу з одночасним вдосконаленням менеджменту відповідних територіальних одиниць, або пасивно чекати на сприятливу можливість.

Розуміння перспективності такої форми об'єднань дозволить започаткувати її на Львівщині, що, своєю чергою, підвищить рейтинг міста у конкурентній боротьбі міст України та, що найголовніше, покращить соціально-економічні показники населення.

The article is about the model of clusters in Podillya. This model was considered on the third meeting of Unity of economists of Ukraine and on the fourth Economical Forum of associate “Podillya Pershyj” (“Podillya the First”). Using of cluster approach makes local government either look for new technologies of management or wait for useful opportunity.

Understanding of perspective of cluster system will allow to put it into practice in Lviv region. It will cause the increasing of economical level of our city and as a result common people will prosper.

Зростання економіки України може суттєво пришвидшити застосування нових форм господарювання, а також модернізації та адаптації існуючих методів управління до сучасних вимог ринку та ситуації, що склалася. Перед органами місцевого самоврядування та державної влади, ділових структур поставлена альтернатива: скерувати відповідні ресурси на пошуки нових форм ведення бізнесу, удосконалюючи при цьому менеджмент відповідних територіальних одиниць, або чекати на сприятливу можливість. Перша з них вимагає великих затрат ресурсів, зокрема нематеріальних, а друга завжди є легша, але при цьому фактор часу залишається невизначеним, що є недопустимим на даному етапі розвитку економіки.

Розглянемо перший варіант виходу з кризового стану – максимальне використання внутрішніх ресурсів територіальної громади. Це означає, що поки що не використані значні внутрішні ресурси регіонів, особливо в галузі менеджменту, організації нових форм господарювання та використання основних методів сучасного маркетингу.

Однією з перспективних форм організації конкурентоспроможного місцевого ділового середовища є кластери. Кластерна модель застосована для ведення бізнесу на Поділлі, про

яку йшлося на спільному засіданні III з'їзду Співки економістів України та IV економічного форуму асоціації “Поділля Перший”, де був присутній автор. При відповідній адаптації кластерна модель “Поділля ...” може бути застосована на іншій території, в тому числі на території Львівщини.

В Україні за останніми статистичними даними та дослідженнями незалежних експертів відбувається економічне зростання. Прикладом цього є показники, які опубліковані в аналітичному виданні Інституту реформ [1]. Ці дані відображають існуючий стан економіки країни та тенденції її розвитку за період з 1997 по 2000 рр. в обраному державному напрямі розвитку. Основні макроекономічні показники наведені в табл. 1.

Таблиця 1

**Основні макроекономічні показники економіки України
за період 1997 – 2000 рр.**

Показники	1997	1998	1999	2000
ВВП*	97.0	98.1	99.6	106.0
Капітальні вкладення*	91.0	106.0	100.4	111.2
Прямі іноз. інвестиції (млн. дол. США)	2063.6	2810.7	3247.9	3865.5
Роздрібний товарооборот*	100.2	93.4	92.9	106.9
Індекс споживчих цін*	116.0	111.0	119.2	125.8
Експорт товарів та послуг (млн. дол. США)	19.0	16.5	15.2	18.1
Імпорт (млн. дол. США)	18.5	16.1	13.0	15.3
Обмінний курс в середньому за період грн./ дол. США	1.861	2.464	4.130	5.440
* (в % до попереднього року).				

Аналіз таблиці показує тенденції до зростання випуску та споживання товарів народного вжитку, збільшення доходів громадян, збільшення притоку іноземних інвестицій в економіку країни. Це також стосується підприємств, які входять в кластер. Сьогодні в Україні існує 4 типи кластерів, які розташовані на Поділлі та входять в асоціацію “Поділля Перший”:

- будівельний;
- швейний;
- харчовий;
- туристичний.

В перших числах листопада 2001 р. у Києві відбулося спільне засідання III з'їзду Співки економістів України та IV Економічного форуму асоціації “Поділля Перший”. Вперше в такому спільному засіданні асоціація “Поділля Перший” звітувала про свою роботу за 2000 – 2001 рр. перед громадськістю, про здобутки у розбудові нових типів економічних структур. Ще одним свідченням вагомості такого спільного засідання є те, що на ньому виступили з привітаннями Адміністрація Президента України, представники Кабінету Міністрів та Міжнародного союзу економістів. Це свідчить про особливу важливість досягнень трирічної роботи Асоціації, до яких належать:

- створення нового кластеру – туристичного;
- розширення та зміцнення, в першу чергу, 3-х ключових галузей промисловості:

- виробництво готового одягу;
- переробка сільськогосподарської продукції;
- виробництво будівельних матеріалів.

Програма “Поділля Перший” ставить перед собою такі завдання [2]:

- економічний розвиток області через застосування концепції кластерів;
- встановлення нових зв’язків, які дають можливість підприємствам максимально ефективно використовувати свій потенціал;
- подальше освоєння не залучених до виробництва природних та людських ресурсів.

Робота з’їзду була надзвичайно інформативною та корисною. Було заслухано багато доповідей керівництва організації “Спілки економістів”, голів правління та директорів асоціації “Поділля Перший”. Особливу увагу привернула доповідь С.І. Соколенка – президента Міжнародної фундації сприяння ринку, голови Правління акціонерного товариства “Укрімпекс”, який представив учасникам аналітичний матеріал світового та вітчизняного досвіду запровадження нових виробничих систем для забезпечення економічного розвитку територій. Ці нові форми економічного росту, які зародилися в далеких повоєнних роках в Італії, були названі кластерами. Презентація С.І. Соколенка справила неабияке враження на присутніх, особливо на тих, які ще сумнівалися в перспективності кластерної системи господарювання та можливого застосування її в інших регіонах України.

Одним з кластерів Асоціації є будівельний кластер, який об’єднує 25 підприємств будівельної галузі. В кластер входять підприємства, які спеціалізуються на виконанні будівельних робіт, виробництві будівельних матеріалів, проектуванні та оформленні приміщень. Також слід зазначити, що крім підприємств будівельного профілю в кластер входять підприємства та установи, які надають торговельні, юридичні, маркетингові, інформаційні та освітні послуги. Це значно скорочує фінансові та часові витрати на пошук та укладення угод з будь-якою фірмою для надання необхідних додаткових послуг. Вражають трирічні досягнення будівельного кластера: починаючи з власного виробництва, яке сприяє зниженню витрат на транспортування і зберігання будівельних матеріалів, що в свою чергу приводить до здешевлення собівартості житлової площі. У кластері також сформовані єдині фінансові відносини між його членами, які підтримують фінансово один одного, закупаючи через торговельні мережі продукцію членів кластеру. Можна вважати, що ще одним досягненням є створення спільної комерційної компанії ТОВ “Будклас”, яка є інформаційним агентством будівельного кластеру, що поширює інформацію про послуги, які виконуються кластером. Клієнт, звертаючись до однієї компанії, отримує повний спектр будівельних, ремонтних та оздоблювальних послуг, тобто зацікавленим є кожен споживач будівельних послуг [3]. Очевидно, можна перерахувати ще багато досягнень та бачення перспектив майбутнього, однак не менш значних успіхів досягли й інші кластери.

Стверджувати про унікальність кластеру у відповідній галузі можна й на прикладі швейного кластеру. Кластер об’єднує 19 підприємств: підприємства легкої промисловості, заклади освіти, що готують фахівців галузі, куди входять модельна агенція та підприємство з виготовлення манекенів. Швейний кластер поставив перед собою мету відродження промислового виробництва на Поділлі. Мета досяжна, оскільки сьогодні вже є немало здобутків. Про це свідчить участь в роботі Міжнародного Трейд-клубу, налагодження співробітництва з іноземними підприємствами, створення веб-сайту для підприємств швейного кластера. Спільна робота підприємств кластера сприяє створенню конкуренто-

спроможної продукції, дозволяє підприємствам розширювати свої можливості, підвищувати потужність підприємств.

Харчовий кластер об'єднує підприємства харчової промисловості та підприємства, що надають юридичні, маркетингові і інформаційні послуги. Завданням харчового кластеру є: “Об'єднання та використання спільних зусиль підприємств харчової промисловості для посилення конкурентоспроможної продукції, залучення додаткових ресурсів та інвестицій, створення сприятливого підприємницького клімату в регіоні” [4].

Як відзначалося вище, вагомими є досягнення трирічного існування Асоціації, де дотепер три кластери багато зробили для розвитку економіки Поділля, і як приклад цього можна назвати створення четвертого кластера – туристичного, який став істотним підтвердженням перспективності та прибутковості такої форми виробничих систем і як основне – фундаменту розвитку економіки регіону. З огляду на вигоду та ріст економіки міська влада підтримала проект створення четвертого кластеру, а також надала велику підтримку для впровадження його на ринок розвинутих міст, що працюють в галузі туризму. Всім добре відомо, що Поділля – це історичний та мальовничий куток України, який сьогодні ще не займає належного йому місця в туристичній галузі. Завдяки сформованому кластеру суб'єкти туристичної індустрії об'єдналися для спільної праці. Вперше даний кластер презентували на IV з'їзді, оскільки його було створено в березні 2001 року. Туристичний кластер запропонував видавати щомісячний бюлетень – “Кам'янець. Минуле, сучасне і майбутнє” – видання, яке ставить проблемні питання, сприяє виробленню поведінки, яка принесе результат у майбутньому.

Безумовно, місто Львів є важливим економічним, науковим, адміністративним центром держави, це скарбниця історико-архітектурної спадщини всієї України, яка налічує понад 3000 архітектурних пам'яток. Нам є що показати світу, є чим похвалитися перед іншими народами, є що зберегти для прийдешніх поколінь. Архітектурна спадщина Львова привертає до себе велику увагу. Недарма центральну частину внесено в перелік міст світової спадщини ЮНЕСКО і оголошено Державним історико-архітектурним заповідником. Тому ми повинні зосередити свою увагу на нематеріальних ресурсах, які необхідно використовувати з максимальною віддачею. На мою думку, застосування підприємствами Львівщини кластерної концепції дасть можливість розвинути економіку у регіоні. Кластери будуть сприяти розширеному використанню нових технологій, підвищенню продуктивності та максимальному досягненню прибутковості підприємств, що його формують. Для цього Львівський регіон має всі підстави та є готовим до впровадження кластерної моделі господарювання.

1. Економічне ЕСЕ “Україна – 2000. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів України. Аналітичне видання Інституту Реформ – К., 2001. 2. Ступарик О.Л. Перспективи економічного зростання // Економіст, 2000. – № 1. 3. Малий М.В. Будівельний кластер – об'єднання з новим змістом / Матеріали спільного засідання III з'їзду Спілки економістів України та IV Економічного форуму асоціації “Поділля Перший”. – К. 2001. 4. Тимченко В.І. Харчовий кластер – пріоритетний напрямок відродження і розвитку місцевої харчової промисловості / Матеріали спільного засідання III з'їзду Спілки економістів України та IV Економічного форуму асоціації “Поділля Перший” – К., 2001.